

Satversmes tiesa

Kopsavilkums

Lieta Nr. 2022-28-03

21.12.2023.

Aizliegums ievest ūdeles Latvijas teritorijā Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai atbilst Satversmei

Satversmes tiesa 2023. gada 21. decembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2022-28-03 “Par Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumu Nr. 662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 244. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam”.

APSTRĪDĒTĀ NORMA

Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumu Nr. 662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 244. punkts redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 24. decembra līdz 2022. gada 16. decembrim, noteica: “Aizliegts no citas valsts ievest Latvijas teritorijā ūdeles”.

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMA

Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 105. pants: “Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību”.

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc SIA „Proud City Enterprises Latvia” un SIA „European Fur Elite Latvia” pieteikuma.

Pieteikuma iesniedzējas ir komercsabiedrības, kuru komercdarbības veids kopš 2013. gada ir ūdeļu ievēšana un audzēšana, ūdeļu kažokādu ieguve, pārstrāde un

eksportēšana. Pieteikuma iesniedzējas līdz apstrīdētās normas pieņemšanai vaislas ūdeles ūdeļu pavairošanai un ūdeļu mazuļus audzēšanai iepirka un iveda Latvijā no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm. Taču apstrīdētās normas dēļ Pieteikuma iesniedzējas vairs nevarēja ievest Latvijā ūdeles savas komercdarbības nodrošināšanai.

Pieteikuma iesniedzējas uzskata, ka apstrīdētajā normā ietvertais tiesību uz īpašumu ierobežojums nav noteikts uz pienācīgā kārtībā pieņemta likuma pamata, jo neesot ievērots labas likumdošanas princips. Pamattiesību ierobežojums neesot samērīgs, jo izvēlētais risinājums neesot piemērots un nepieciešams leģitīmo mērķu sasniegšanai. No apstrīdētajā normā noteiktā aizlieguma ievest ūdeles Latvijā no visām valstīm sabiedrība negūstot nekādu labumu, savukārt Latvijas ekonomikai ar to tiek nodarīts kaitējums. Tādējādi, labums, ko no apstrīdētajā normā noteikta ierobežojuma gūst sabiedrība, neesot lielāks par personas tiesībām nodarīto kaitējumu.

TIESAS SECINĀJUMI

Par Satversmes 105. panta tvērumu un pamattiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa atzina, ka personas ekonomiskās intereses, kas saistītas ar komercdarbības veikšanu, var ietilpt Satversmes 105. panta tvērumā. Lai šādas ekonomiskās intereses tiktu atzītas par tiesību uz īpašumu objektu, tām jābūt saistītām ar konkrēta veida komercdarbību, kuru persona līdz šim veikusi.

Satversmes tiesa konstatēja, ka pieteikuma iesniedzējas līdz apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīdim vaislas ūdeles ūdeļu pavairošanai un ūdeļu mazuļus audzēšanai iepirka un iveda Latvijā no ārvalstīm un ūdeļu ieviešana ietilpst pieteikuma iesniedzēju komercdarbībā, kuru tās līdz apstrīdētās normas spēkā stāšanās brīdim veikušas. Tātad pieteikuma iesniedzēju ekonomiskās intereses, kas saistītas ar noteikta veida komercdarbību – ūdeļu ieviešanu no ārvalstīm –, ietilpst Satversmes 105. panta tvērumā. Apstrīdētā norma ietekmēja pieteikuma iesniedzēju tiesības Latvijā veikt noteikta veida komercdarbību, kuru tās iepriekš bija veikušas, jo šī norma samazināja pieteikuma iesniedzēju iespējas iegūt atbilstoša daudzuma un kvalitātes dzīvniekus savas komercdarbības nodrošināšanai. Līdz ar to apstrīdētā norma pieteikuma iesniedzējām ierobežoja Satversmes 105. panta pirmajos trijos teikumos ietvertās tiesības uz īpašumu.

[12.]

Par to, vai apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums bija noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

Satversmes tiesa atzina, ka tai nav šaubas par to, ka Ministru kabinets, izdodot apstrīdēto normu, ir rīkojies tam likumā noteiktā pilnvarojuma ietvaros, tāpat šī norma ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām un pietiekami skaidri formulēta, lai persona varētu izprast no tās izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tās piemērošanas sekas. [13.1.]

Ievērojot Covid-19 pandēmijas radīto nepieciešamību nekavējoties rīkoties un reaģēt uz situāciju saistībā ar vīrusa izplatību, Satversmes tiesa secināja, ka tas apstākļi, ka apstrīdētās normas izstrādes procesā Ministru kabinets nolūkā laikus pieņemt efektīvus lēmumus balstījās vienīgi uz tobrīd pieejamiem pētījumiem un konsultācijām, nevar būt par pamatu secinājumam, ka labas likumdošanas princips būtu pārkāpts. Arī tas, ka apstrīdētā norma nenosaka termiņu, kurā ir spēkā aizliegums ievest Latvijas teritorijā ūdeles no ārvalstīm, nenozīmē, ka būtu pārkāpts labas likumdošanas princips. [13.2.1., 13.2.2.]

Satversmes tiesa konstatēja, ka no lietas materiāliem nav gūstams apstiprinājums tam, ka Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto normu, būtu vērtējis tās atbilstību Eiropas Savienības tiesībām brīvas preču aprites jomā. Tomēr tiesa secināja, ka konkrētajā gadījumā šis apstākļi pats par sevi nav pamats atzīt to, ka apstrīdētā norma būtu pieņemta, pārkāpjot labas likumdošanas principu. Tas, vai apstrīdētās normas atbilstības Eiropas Savienības tiesību normām pārbaudes trūkuma dēļ ir radies nepieļaujams personas pamattiesību ierobežojums, noskaidrojams, izvērtējot apstrīdētās normas ietekmi pēc būtības. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu. [13.2.3.]

Par to, vai apstrīdētajā normā ietvertajam ierobežojumam bija leģitīms mērķis.

Satversmes tiesa secināja, ka no apstrīdētās normas izrietošais pamattiesību ierobežojums ir vērst uz to, lai novērstu potenciāli bīstamu SARS-CoV-2 vīrusa mutāciju veidošanos tādos gadījumos, ja no ārvalstīm tiktu ievestas inficētas ūdeles. Šādas ūdeles varētu novest pie vēl plašākas SARS-CoV-2 vīrusa izplatības un tādējādi apdraudēt cilvēku veselību. Turklāt strauja, nekontrolēta Covid-19 infekcijas izplatība rada būtisku visas sabiedrības apdraudējumu, jo gan tā, gan arī jaunu SARS-CoV-2 variantu rašanās un izplatīšanās varēja izraisīt

veselības nozares pārslodzi un apdraudēt veselības aprūpes un ārstniecības pakalpojumu nepārtrauktību. Tātad apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmie mērķi ir citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. [14.1., 14.2.]

Par to, vai apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums bija samērīgs

Satversmes tiesa atzina: tā kā SARS-CoV-2 vīruss izplatījās ļoti strauji un tā izplatīšanās bija saistīta ar dzīvnieku, cilvēku, transportlīdzekļu un citu materiālu kustību, aizliegums ievest ūdeles Latvijā varēja mazināt iespējamo SARS-CoV-2 vīrusa un tā paveidu izplatību dzīvnieku populācijā un to cilvēku vidū, kuri nonāk saskarē ar dzīvniekiem. Ministru kabineta izraudzītie līdzekļi apstrīdētās normas spēkā esības laikā bija piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai, jo ar tiem varēja tikt aizsargātas gan citu cilvēku tiesības uz veselību, gan sabiedrības labklājība. [15.]

Nedz aizliegums ievest ūdeles tikai no konkrētām valstīm, kurās attiecīgajā laika posmā konstatēta ūdeļu inficēšanās ar Covid-19, nedz karantīnas paredzēšana ievestajām ūdelēm, nedz arī ievēšanas atļauju sistēma nevar nodrošināt to, ka Latvijas teritorijā netiek ievestas ar Covid-19 inficētas ūdeles un tās nenonāk kontaktā ar cilvēkiem. Savukārt aizliegums pārvietot ūdeles starp novietnēm Latvijā nav uzskatāms par alternatīvu līdzekli apstrīdētajā normā ietvertā ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanai, jo tas acīmredzami nevar novērst Ministru kabineta identificēto risku – ar Covid-19 inficētu ūdeļu ievēšanu no ārvalstīm. Līdz ar to nav citu, saudzējošāku līdzekļu, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus būtu iespējams sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē. [16.]

Satversmes tiesa atzina, ka labumu no pamattiesību ierobežojuma – ūdeļu ievēšanas aizlieguma – gūst visa sabiedrība, turklāt daudzējādos aspektos, jo attiecīgais regulējums pasargā gan tieši pašus cilvēkus no saslimšanas, gan arī veselības aprūpes sistēmu no pārslodzes. Ievērojot Covid-19 izraisošā vīrusa izplatību un tās radītos draudus veselības sistēmai, atsevišķu komersantu likumiskās intereses nevar tikt nostādītas augstāk par visas sabiedrības interesēm. Lai gan kompensācija par apstrīdētajā normā noteikto ierobežojumu netika noteikta, Ministru kabinets paredzēja mehānismus, ar kuriem ārkārtējā situācijā noteikto ierobežojumu sekas tika mazinātas. Attiecīgie atbalsta pasākumi bija pieejami komersantiem neatkarīgi no to darbības nozares. [17.1., 17.2.]

Satversmes tiesa secināja, ka sabiedrības ieguvums no apstrīdētajā normā ietvertā ierobežojuma apstākļos, kad bija nepieciešams mazināt iespējamo Covid-19 izraisošā vīrusa transmisiju no ūdelēm uz cilvēkiem un tādējādi aizsargāt cilvēku veselību un sabiedrības labklājību, ir lielāks nekā pieteikuma iesniedzējām radītās nelabvēlīgās sekas. [17.2]

- **Satversmes tiesa nosprieda:**

atzīt Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumu Nr. 662 „Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” 244. punktu redakcijā, kas bija spēkā no 2021. gada 24. decembra līdz 2022. gada 16. decembrim, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams un stājās spēkā tā publicēšanas brīdī.